

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

M A T U R I T A 2 0 1 0
EXTERNÁ ČASŤ

**SLOVENSKÝ JAZYK
A SLOVENSKÁ LITERATÚRA**

kód testu: 1356

**NEOTVÁRAJTE, POČKAJTE NA POKYN!
PREČÍTAJTE SI NAJPRV POKYNY K TESTU.**

- Test obsahuje **64 úloh**.
- Na vypracovanie testu budete mať **90 minút**.
- Pri riešení úloh budete striedavo používať dva typy odpovedových hárkov.
Do odpovedového hárka č. 1 označeného piktogramom budete zaznamenávať riešenia úloh s výberom odpovede. Pri týchto úlohách vyberte správnu odpoveď spomedzi štyroch ponúkaných možností, z ktorých je vždy správna iba jedna. Správnu odpoveď zaznačte krížikom do príslušného políčka odpovedového hárka.
Do odpovedového hárka č. 2 označeného piktogramom budete zaznamenávať riešenia úloh s krátkou odpoveďou. Pri týchto úlohách správnu odpoveď napíšete do príslušného riadka odpovedového hárka. Krátku odpoveď tvorí jedno alebo niekoľko slov.
- Pri práci smiete používať iba pero s čiernou alebo modrou náplňou. Nesmiete používať zošity, slovníky, učebnice ani inú literatúru.
- **Píšte čitateľne. Rozlišujte veľké a malé písmená.**
- **Podrobnejšie pokyny na vyplňovanie odpovedového hárka sú na poslednej strane testu. Prečítajte si ich.**

Želáme vám veľa úspechov.

Začnite pracovať, až keď dostanete pokyn!

Ukážka 1

Panská hostina

(úryvok)

Z každého domu museli niečím prispieť, či už peniazmi, hydinou alebo vínom. Nastalo veľké bedákanie a plač, ale srdcia hajdúchov boli ako z kameňa. Vykonávali rozkaz svojho pána veľmi prísne.

V dedine nastal smútok, lebo sa stávalo veľmi často, že tento nešťastný ľud skladal svoje nádeje v teliatko alebo prasiatko, ktoré sa chystal prediť na najbližšom jarmoku. Z utržených peňazí si čo-to prikúpil do svojej chudobnej domácnosti.

Ale na panskom zámku to bolo celkom ináč. Tam sám pán dozeral na práce. Všetky miestnosti sa museli len tak jagať od čistoty, ba občas nazrel i do kuchyne, kde sa usilovne otáčalo niekoľko kuchárov okolo kotlov a pecí.

(Ľudová povesť)

1

Na základe textu ukážky 1 vyberte pravdivé tvrdenie.

- (A) Všetci dedinčania poslúchli bez slova, lebo hajdúsi boli veľmi prísni.
- (B) Aj keď hajdúsi mali tvrdé srdcia, takmer ich zlomilo bedákanie a plač.
- (C) Jediným speňažiteľným majetkom dedinčanov boli domáce zvieratá.
- (D) V zámockej kuchyni bol veľký zhon, lebo kuchári premiestňovali pece.

2

Z textu ukážky 1 vyplýva, že kuchári boli

(A) hybkí.	(B) horliví.
(C) ohybní.	(D) ochotní.

3

Medzi obsahom druhého a tretieho odseku textu ukážky 1 je

- (A) paralela.
- (B) podobnosť.
- (C) stupňovanie.
- (D) protiklad.

4 Pre literárny žáner z ukážky 1 je typické, že

- (A) hovorí vždy o boji dobra a zla.
- (B) viaže sa aj k istému miestu.
- (C) rozpráva len o živote svätých.
- (D) zobrazuje len tragickú udalosť.

5 Kuchyňa patrí do

- (A) hospodárskej časti bytu.
- (B) vstupnej časti bytu.
- (C) obytnej časti bytu.
- (D) sanitárnej časti bytu.

6 Doplňte výrok o ľudovej slovesnosti:

Útvary ľudovej slovesnosti sa šíri .

7 Slovné spojenie *všetky miestnosti* zmeňte tak, aby podstatné meno i zámeno boli v jednotnom čísle.

8 Určte nasledujúcu vetu podľa obsahu.

Všetky miestnosti sa museli jagať od čistoty, ba občas nazrel aj do kuchyne.

Ukážka 2

Janko Kráľ – Zakliata panna vo Váhu a divný Janko

(úryvok)

Či pltník, ustatý celkom,
zašiel s búrnymi vlnami?
Ale nie – kukni, veď sa to hýbe,
veď sa rozháňa rukami!

Pomedzi vlasy jej kamsi-tamsi
oči dve sivé strihajú –
čo je to za chvost tam na tom konci?
Vari ho ryby drmajú!

Ľaľa, veď je to len po pás človek,
odpoly ryba chlpatá –
na hriešnu dušu, ak sa nemýlim:
je to tá panna zakliata.

Dvanásta bije v diaľke hodina,
mesiac na vodu zasvietil,
naprostred Váhu na čiernej skale,
pannu zakliatu osvietil.

9

V texte ukážky 2 rozprávač

- (A) prikazuje čitateľovi, aby sa pozeral.
- (B) vyčíta sám sebe, že sa tam neďíval.
- (C) opisuje smrť ustatého pltníka.
- (D) opisuje smrť zakliatej panny.

10

Doplňte na prázdne miesto v prvom verši ukážky 2 slovo, ktoré neporuší rytmus básne.

- (A) akýsi (B) dáky (C) hocijaký (D) nejaký

- 11** V obsahu básne z ukážky 2 nenájdeme
- (A) zvolanie. (B) upozornenie.
(C) otázku. (D) oslovenie.
-
- 12** V ktorej možnosti je gramatická chyba?
- (A) Hont je v juhozápadnej časti Stredného Slovenska.
(B) Malebné Štiavnické vrchy sú vyhľadávané turistami.
(C) Janko Kráľ bol najrevolučnejším štúrovcom.
(D) Viacerí autori študovali v Kláštore pod Znievom.
-
- 13** Slovo *naprostred* sa slabikuje
- (A) na-pro-stred. (B) nap-ro-stred.
(C) nap-ros-tred. (D) na-prost-red.
-
- 14** Pomenujte interpunkčné znamienko v slove *trma-vrma*.
-
- 15** Pomenujte plavidlo pltníka.
-
- 16** Zvýraznené zámeno vo vete *Vari **ho** ryby *drmajú!** zastupuje podstatné meno z textu ukážky 2.

Ukážka 3

J. Gregor-Tajovský – Statky ■ zmätky

(úryvok)

Palčik: *Jablko neletí ďaleko od stromu.*

Đurko: *Čože vy **viete** do môjho otca?*

Palčik: *Ba, čo neviem, opýtaj sa! Len ma ošarpať, nabrať ako baran na rohy. Svadbu ti za moje spravil, berieš a zanášaš mu, kde čo môžeš. Piješ s ním, a ja klamár, lakomec, že ti na voz nenaložím.*

Đurko: *Čoho som toľko odniesol!*

Palčik: *Ty vieš! Múky, slaniny, zrna. A kým do mesta zavezieš, zhadzuješ po krčmách a frajerkách.*

Mara: *A Beta len hostinky vystrájať, masť, múku márnit', hodovať.*

Đurko (Palčikovi): *Čo zahadzujem, čo predávam?*

Palčik: *Kde si vzal nový pudilár, nožík? Odkiaľ máš peniaze hudcom, na žranicu svetovú? Osobitne zarábaš, či mňa okrádaš?*

17 Palčik a Mara v ukážke 3

(A) hrozia.

(B) ohovárajú.

(C) obviňujú.

(D) klamú.

18 Ktoré sloveso môžeme doplniť do názvu diela z ukážky 3?

(A) smú

(B) sú

(C) chcú

(D) je

19 V ktorej možnosti sa nachádza ustálené slovné spojenie, ktoré má podobný význam ako prvá Palčikova replika?

(A) Aký otec, taký syn.

(B) Rovný rovného si hľadá.

(C) Vrana vrane oči nevykole.

(D) Podobní sú ako vajce vajcu.

20 Ktoré tvrdenie o dráme a divadle je pravdivé?

- (A) Dejstvá divadelnej hry sa členia na obrazy a výstupy.
 - (B) Posledné predstavenie divadelnej hry sa volá repríza.
 - (C) Diváci zvyčajne sledujú predstavenie z javiska.
 - (D) Najstarším divadelným dielom je spevohra.
-

21 Rozvoj profesionálneho divadelníctva na Slovensku sa začal

- (A) v 1. polovici 19. storočia.
 - (B) od 2. polovice 19. storočia.
 - (C) v 1. polovici 20. storočia.
 - (D) od 2. polovice 20. storočia.
-

22 Doplňte správny výraz do výroku:

Jednodejstvová divadelná hra sa nazýva .

23 Zvýraznené sloveso z druhej vety ukážky 3 napíšte v rozkazovacom spôsobe.

24 Ustálené slovné spojenia zachytáva slovník.

Ukážka 4

Milo Urban –

(úryvok)

Kufor si zložil na peróne, oprel sa o zábradlie a ešte raz prebehol očami po oblokoch rýchlika. A v poslednom vozni, v obloku...

„Veď je to Vlado Kalnický!“ začudoval sa. Rýchlik sa hýbal, pomaly odchádzal, boli si oproti a – oči sa im stretli. Adam Hlavaj mimovoľne zdvihol klobúk a on mu priateľsky zakýval rukou.

„Vladko! A vy kam?“ uletela mu z úst otázka.

„Hore. K nám. Idem si pozrieť rodisko,“ zvolal, ukazujúc smerom do Liptova.

Rýchlik sa dychtivo rozbiehal a Adam Hlavaj zabudol ruku vo vzduchu. Kýval len a kýval klobúkom za ním, akoby chcel odplasiť posledné zvyšky hrozného nedorozumenia, ktoré sadalo ľuďom na duše a dusilo v nich dobrú vôľu.

25 Vyberte správnu možnosť.

- (A) Prítomnosť známeho Adama Hlavaja zarmútila.
- (B) Adam Vladovi zamával.
- (C) Muži sa ocitli zoči-voči.
- (D) Adam Hlavaj si klobúkom celkom zakryl tvár.

26 V poslednom odseku ukážky 4 bol Adam Hlavaj

(A) trpezlivý.	(B) vytrvalý.
(C) zamyslený.	(D) zarmútený.

27 Milo Urban je autorom diela

(A) Živý bič.	(B) Demokrati.
(C) Jozef Mak.	(D) Olejkár.

28 Ktorým výrazom označujeme miesto na stanici, kde si môžeme na istý čas odložiť batožinu?

(A) úschovňa

(B) strážnica

(C) záložňa

(D) batožnica

29 Synonymom slova *mimovoľne* je výraz

(A) bezmyšlienkovite.

(B) bezpredmetne.

(C) bez hanby.

(D) bez rozumu.

30 Ktorú svetovú stranu mal na mysli Vlado (štvrtý odsek ukážky 4), ak povedal, že ide *hore*?

31 Napíšte v úradnej podobe krstné meno postavy, ktorá sedela vo vlaku v texte ukážky 4.

32 Doplňte odborný výraz, ktorý pomenúva zvýraznenú časť priamej reči v ukážke 4.
uvádzacia

Ukážka 5

Ľudo Ondrejov – Zbojnícka mladosť

(úryvok)

Červenák bol úplná sirota, ani otca už nemal. Jeho mať bola najhoršia macocha v dedine, s chlapcom zle nakladala. Bol chudý, biedny, ošklbaný. **Bedárik na zaplakanie.** Díval sa na Jerguša ponad plece, odhadoval jeho silu a zavolať:

„Hej, ty, čo sa žaby bojíš, pod' sa pasovať!“ Jerguš sa obrátil, usmial:

„Nechce sa mi,“ povedal nedbalo. A zas len pozeral do vody. Z druhej strany kanála, na drevených schodíkoch, podmývaných vodou, zahorekovalo malé dievčatko. Chytalo sa za tvár, kričalo, nahýbalo sa nad vodu. Pred chvíľou stál pri nej tučný malý chlapček so zelenou zásterkou. Teraz ho už tam nebolo.

33 Dielo, z ktorého je ukážka 5, zobrazuje

- (A) detstvo chlapca zo samoty.
- (B) detstvo siroty z mesta.
- (C) osudy Jerguša v SNP.
- (D) osudy slávneho zbojníka.

34 Autor v texte ukážky 5

- (A) využil dramatické prvky.
- (B) využil lyrické prvky.
- (C) kritizoval nelegálne zbojníčenie.
- (D) zastával sa práv poddaných ľudí.

35 Dielo z ukážky 5 je

(A) povest.	(B) poviedka.
(C) román.	(D) rozprávka.

- 36** Zvýraznená veta v ukážke 5 vyjadruje
- (A) vzájomnú náklonnosť chudobných detí.
 - (B) spolupatričnosť chudobných detí.
 - (C) súcit rozprávača s Červenákom.
 - (D) súcit Jerguša s Červenákom.
-

- 37** Vetu *Nechce sa mi* tvoria tieto vetné členy:
- (A) vyjadrený podmet, prísudok, nepriamy predmet.
 - (B) nevyjadrený podmet, prísudok, predmet.
 - (C) slovesný prísudok, podmet, priamy predmet.
 - (D) prísudok, podmet, príslovkové určenie.
-

- 38** V ktorom odseku ukážky 5 sa nachádza charakteristika postavy?
-

- 39** Napíšte skloňovací vzor podstatného mena *dievčatko*.
-

- 40** Doplňte v nasledujúcej vete slovné spojenie, ktoré pomenúva rodinný vzťah.
Červenák je macoche *synom*.
-

Ukážka 6

Ponúknite sa masným chlebom

(úryvok)

*Ak by sme chceli pozrieť, ako to na tradičnom vidieckom dvore kedysi fungovalo a stále funguje, môžeme sa vybrať na Myjavu do Turej Lúky. Nachádza sa tam zrekonštruovaný Gazdovský dvor z 18. storočia, v ktorom sa život dodnes nezastavil, práve naopak. Keď prejdeme bránou, akoby sme sa vrátili na začiatok minulého storočia. Skoro celé vybavenie pochádza od miestnych obyvateľov, ktorí ho expozícii darovali. Ochutnáme čerstvé jedlo od gazdinej, gazdovi zasa môžeme pomôcť opatriť početný statok – ovce, kozy, zajace a sliepky – a prezrieme si tradičné náradie a nástroje. Okrem práce je tu počas celého roka aj poriadna **zábava**, odporúčame si však vopred zistiť, aký program sa na dvore chystá.*

(V. Pavlíková)

- 41** Z textu o Gazdovskom dvore vyplýva, že
- (A) skoro všetok nábytok a riad pochádza zo začiatku 18. storočia.
 - (B) mu dali podobu gazdovskej usadlosti zo začiatku 20. storočia.
 - (C) v hospodárskej časti chovajú aj zopár kusov dobytky a hydiny.
 - (D) zábavné akcie sa organizujú zásadne počas sezónnych prác.

- 42** Cieľom autorky textu ukážky 6 je
(A) propagovať.	(B) opisovať.
(C) vysvetľovať.	(D) hodnotiť.

- 43** Slovné spojenie *Gazdovský dvor* je
- (A) združeným pomenovaním.
 - (B) obrazným pomenovaním.
 - (C) odborným výrazom.
 - (D) zastaraným slovom.

44 Ktorým slovom môžeme nahradiť zvýraznené slovo v slovnom spojení **miestnych** obyvateľov?

(A) cezpoľných.

(B) tunajších.

(C) susedných.

(D) vedľajších.

45 V prvej vete ukážky 6 autorka využila slovesný spôsob

(A) želací.

(B) oznamovací.

(C) podmieňovací.

(D) žiadací.

46 K zvýraznenému slovu v poslednom riadku ukážky 6 vytvorte antonymum.

47 Doplňte nasledujúci výrok.

Žáner publicistického štýlu prinášajúci stručné údaje o aktuálnej udalosti sa nazýva .

48 Koľko prívlastkov je vo vete *Vrátili sme sa na začiatok minulého storočia*?

Ukážka 7

Drážďany prišli o titul

(úryvok)

Po piatich rokoch vyškrtilo UNESCO nábrežie Labe zo zoznamu svetového kultúrneho dedičstva. Na verdikt sa čakalo tri dni. Komisia OSN pre vzdelávanie, kultúru a vedu (UNESCO) sa v španielskej Seville dlho nevedela dohodnúť. Nakoniec sa rozhodla potrestať Drážďany za stavbu mosta Waldschlossen a vyškrtila ich z **prestížneho** zoznamu svetového kultúrneho dedičstva.

V 21-člennej komisii, v ktorej nesedel ani jeden Nemeec, [] o výnimočnom kroku 14 komisárov. Ešte predtým zamietli návrh, aby verdikt o rok posunuli.

(M. Zsilleová)

- 49 Z textu ukážky 7 vyplýva, že
- (A) výrok komisie o treste padol okamžite a bezproblémovo.
 - (B) komisia doteraz nemala právo potrestať takéto prehrešky.
 - (C) za trest sa vyslovila nadpolovičná väčšina zúčastnených.
 - (D) členmi komisie boli komisári zo všetkých európskych krajín.

- 50 V texte ukážky 7 môžeme nahradiť zvýraznené slovo výrazom
- (A) významného.
 - (B) zaujímavého.
 - (C) podrobného.
 - (D) rozsiahleho.

- 51 Z textu ukážky 7 vyplýva, že nominatív plurálu zvýrazneného zámena v slovnom spojení vyškrtila **ich** je
- (A) my.
 - (B) vy.
 - (C) oni.
 - (D) ony.

52 Na vynechané miesto v poslednom odseku ukážky 7 patrí prísudok

(A) rozhodli sa.

(B) rozhodli.

(C) rozhodlo sa.

(D) rozhodlo.

53 V ktorej možnosti je správny prepis skratky OSN?

(A) Organizácia Spojených národov.

(B) Organizácia Spojených Národov.

(C) Organizácia spojených Národov.

(D) Organizácia spojených národov.

54 Napíšte pravopisne správne radovú číslovku 21. v nominatívne singuláru mužského rodu.

55 Napíšte skratku slova *organizácia*.

56 Z prvej vety ukážky 7 vypíšte prísudzovací sklad.

Ukážka 8

Užite si na bežkách

Máloktorý šport je taký univerzálny ako bežecké lyžovanie. Môžete s ním začať bez ohľadu na vek a kondíciu. Na rozdiel od zjazdového lyžovania alebo snoubordingu nekladie veľké nároky na techniku, a tak ho zvládnu aj naozaj úplné nemehlá. Navyše vám pri bežkovaní hrozí minimálne riziko zranenia. **Okrem** toho je to jeden z mála zimných športov, za ktorým nemusíte cestovať do hôr. Bežkovať sa dá prakticky všade, kde je kus zasneženej prírody. V kopcoch aj na rovine, dokonca aj v mestskom parku.

(K. Lešková)

57 Z textu ukážky 8 vyplýva, že bežecké lyžovanie

- (A) je určené pre každého človeka.
- (B) vyžaduje od športovca dokonalé technické podmienky.
- (C) vyžaduje od športovca mimoriadnu telesnú kondíciu.
- (D) je určené do rovinného terénu.

58 Vo vete *V kopcoch aj na rovine, dokonca aj v mestskom parku* je zvýraznená

- (A) čiastica a spojka.
- (B) spojka a čiastica.
- (C) spojka a spojka.
- (D) čiastica a čiastica.

59 Autorka textu z ukážky 8 slovom *nemehlá* označuje ľudí

- (A) slabých.
- (B) lenivých.
- (C) nešikovných.
- (D) bojzlivých.

60 Posledná veta ukážky je

- (A) jednočlenná menná.
- (B) jednočlenná slovesná.
- (C) dvojčlenná úplná.
- (D) dvojčlenná neúplná.

- 61** Slovo všade je
- (A) plnovýznamové. (B) neplnovýznamové.
(C) odvodené. (D) ohybné.

- 62** Vyberte z textu ukážky 8 neologizmus anglického pôvodu.

- 63** Vysvetlite písanie „i“ v slove *riziko*.

- 64** Zaraďte zvýraznené slovo v ukážke 8 medzi slovné druhy.

Vyhlasenie o autorstve

Toto dielo a jeho obsah (vrátane grafickej úpravy a usporiadania) je chránené autorským právom podľa zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov.

Nositeľom majetkových práv k autorskému dielu je Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, ktorý je oprávnený vykonávať tie majetkové práva k dielu, ktoré sú vyhradené.

Na každé použitie tohto diela, najmä na vyhotovenie jeho rozmnoženiny, verejné prezentovanie a rozširovanie originálu diela alebo jeho rozmnoženiny predajom alebo inou formou prevodu vlastníckeho práva a spracovanie diela je potrebný predchádzajúci písomný súhlas NÚCEM-u.

Akékoľvek použitie diela bez súhlasu NÚCEM-u môže mať za následok postihnutie občiansko-právnou alebo trestnoprávnou cestou, vznik zodpovednosti za škodu spôsobenú nositeľovi majetkových práv alebo autorovi v zmysle ustanovení Občianskeho zákonníka a Trestného zákona, prípadne uplatnenie iných práv NÚCEM-u vyplývajúcich mu z autorského zákona a iných právnych predpisov.

Pokyny na vyplňovanie odpoveďového hárka

Odpoveďové hárky budú skenované, nesmú sa kopírovať.

Aby skener vedel prečítať vaše odpovede, musíte dodržať nasledujúce pokyny:

- Píšte perom s čiernou alebo modrou náplňou. Nepoužívajte tradičné plniace perá, veľmi tenko píšuče perá, obyčajné ceruzky ani pentelky.
- Textové polia (kód školy, kód testu, kód žiaka, ...) vyplňujte veľkými tlačenými písmenami alebo číslicami podľa nižšie uvedeného vzoru. Vpisované údaje nesmú presahovať políčka určené na vpisovanie.

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ0123456789

- Riešenia úloh s **výberom odpovede** zapisujte krížikom .

- Správne zaznačenie odpovede (A)

A	B	C	D
			

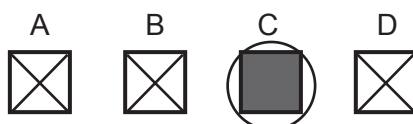
- Nesprávne zaznačenie odpovede (B)

A	B	C	D
			
			

- V prípade chybného vyplnenia údajov alebo odpovedí postupujte podľa nasledujúcich pokynov. V žiadnom prípade nepožadujte nový odpoveďový hárak.
- Keď sa pomýlite alebo neskôr zmeníte názor, úplne zaplňte políčko s nesprávnym krížikom a urobte nový krížik.

- Ak náhodou znovu zmeníte názor a chcete zaznačiť pôvodnú odpoveď, urobte krížiky do všetkých políčok a zaplnené políčko dajte do krúžku.

- Riešenia úloh s **krátkou odpoveďou** napíšte do príslušného poľa odpoveďového hárka čitateľne bežným písmom. Pri použití tlačeného písma rozlišujte **veľké** a **malé** písmená.

Neotvárajte test, pokiaľ nedostanete pokyn!